

SÁRA SÁNDOR: DEAR INDIA; TRANSZSZIBÉRIAI ÁLOM

Álmok múlt időben

MORSÁNYI BERNADETT

KÉT EL NEM KÉSZÜLT SÁRA-JÁTÉKFILM FORGATÓKÖNYVE.

Sára Sándor „múlt idejű álmai”, az Amrita Sher-Gil életéről szóló *Dear India*, s egy Gulágon játszódó történet, a *Transzszibériai álom* forgatókönyve kapott helyet az MMA Kiadó *Láthatatlan filmtörténet* című új sorozatának második kötetében. A rendező előszava szerint 2000-ben – miután elnöki tisztsége lejárt a Duna Televíziónál – vágyat érzett arra, hogy játékfilmeket készítsen. Ám ezeket a filmeket végül csak „magában for-gathatta le”, az álomtöredékeket az előtanulmányoknak szánt Amrita Sher-Gilről szóló háromrészes összeállítás (*Amrita Sher-Gil I-III.*, 2001), egy Indiáról készült ötrészes dokumentumfilm (*Indiai képsorok I-V.*, 1997) örökíti meg, a *Transzszibériai álom* című Gulág-játékfilmet pedig – mely négy szökött rab történetét meséli el – Sára e témából készített dokumentumfilm-

jei (például a málenkij robotra elvitt, kényszermunkára ítélt nőkről készített *Magyar nők a Gulágon I-III.*, 1992) pótol(hat)ják. A Gulág-történet megírásához a rendező Kardos Istvánt választotta partnernek. A félig indiai, félig magyar származású, provokatív szexuális életével és újszerű látásmódjával feltűnést keltő, indiai Frida Kahloként emlegetett Amrita Sher-Gil portréját Dobai Péterrel rajzoltatta meg; a 277 oldalas könyv háromnegyedét a festőművész története teszi ki. Kardos szikár mondatokkal, 54 rövid képbe sűríti a szökésben lévő férfiak mindennapjait, Dobai lendületesen sodródó képzuhatagokkal, versprózába forduló, nyelvi- vleg szuggesztív leírásokkal dolgozik. Forgatókönyvíróként a hetvenes évek végétől egy-egy karizmatikus egyéniség (pl. Hendrik Höfgen, Alfred Redl, Rembrandt) kidolgozására kap felkérést, költészetében pedig az elmúlás, az emlékezés és az idő kérdése válik dominánsá. A *Dear Indiában* ez a két írói tapasztalat ötvöződik. Amrita élete háromnapos haláltusája (katonarvos férje abortuszt végez el rajta, aminek következtében vérmérgezésben meghal) alatt elevenedik meg, az emlékezés aktusának természetéből adódóan az emlékek koncentrikusak, a történet körkörösén halad, Dobai bizonyos időközönként tér vissza a főhős egy-egy életrészeihez (gyermekkor, kamaszkor, utazások, a főhős jelené), partnereihez (Malcolm Muggeridge, Helen Rodney, Karl Khandalava, Marie-Louise Chassany, Egan Viktor), hely-

színeihez (Lahore, London, Zebegény, Dunaharaszti, Párizs, Firenze, dél-indiai utazások, Kiskunhalas). Amrita szülei, Umrao Singh Sher-Gil szikh herceg és Gottesmann Mária Antónia operaénekes 1911-ben ismerkedtek meg Pandzsábban, ahol rögtön egymásba szerettek. Mária Antónia európai körutazása során figyelt fel Londonban egy hirdetésre, melyben Bamba indiai hercegnő zeneileg művelt társalkodónőt keresett magának Indiába való hazautjára. Amrita 1913-ban született Budapesten, az I. világháború kitörése után brit állampolgárságú családjával nem hagyhatta el Magyarországot, Dunaharaszti-ban és Zebegényben éltek. A gyerekkorból a forgatókönyvbe Dobai a zebegényi éveket emeli be, Amrita itt tanult meg húgával, Indriával magyarul, megismerkedtek a magyar irodalommal, Ady Endre és Babits Mihály költészetével. Amrita rajzoló tehetségére anyai nagybátyja Baktay Ervin orientalista, festőművész figyelt fel, neki köszönhető, hogy a család indiai hazatérése után, 16 évesen beiratkozhatott a párizsi École des Beaux-Artsba. Itt kezdett szenvedélyes viszonyba a szintén festő Marie-Louise Chassanyval. 1934-ben tért vissza Indiába, 1938-ban házason-dott össze – szüleit is megdöbbenve – unokatestvérével, Egan Viktorral. Az esküvő után Kiskunhalason telepedtek le, ahol a férj katonarvosként dolgozott. 1939-ben költöztek vissza Indiába, Sher-Gil 1941-ben halt meg Lahore-ban, ekkoriban egy kiállítására készült. Amrita köztudottan nem férjétől, hanem feltehetően Malcolm Muggeridge kapitánytól várt gyereket, ezért él a gyanú – Dobai és Sára is egyértelműen ezt sugallja –, hogy Egan féltékenységből követett el műhibát. Amrita Sher-Gilt Salman Rushdie *A Mór utolsó sóhaja* (1995) című regényében örökítette meg. Dobai Péter és Sára Sándor a festő műveltsége mellett leginkább extrém szexuális szokásaira fókuszál, pedig Sher-Gil sokat tett a nők emancipációjáért – festményeivel rámutatott az indiai nők kiszolgáltatott helyzetére, a társadalmi életből való kirekesztettségükre –, hatására egyre többen mertek az önmegvalósítás útjára lépni. Jövőidejű álmomban egy férfiak által írt forgatókönyvben ez a mozzanat is szerepelne.

MAGYAR MŰVÉSZETI AKADEMIA, 2018.

